

Valtuustoaloite Ylöjärven hakemiseksi mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin / Hyvinvointilautakunnan lausunto

Hyvinvointilautakunta 21.03.2023 § 41
136/00.01.05/2022

KAUPVALT 07.09.2020 § 61

"UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin avulla Ylöjärvi varmistaa sen, että lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman hyvin jokaisen lapsen arjessa. Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.

<https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/>

Lapsuus on poikkeuksellinen ja ainutlaatuinen jakso ihmisen elämässä. Varhaisvuosien pohjalle rakentuu sekä yksilön että koko yhteiskunnan tulevaisuus.

Suuri osa suomalaisten lasten ja nuorten arkeen vaikuttavista päätöksistä tehdään kunnissa. Kunnassa tehtävät päätökset vaikuttavat siis merkittävästi siihen, miten kunnassasi asuvien lasten oikeudet ja hyvinvointi toteutuvat.

UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli on väline, jonka avulla kunnassa voidaan varmistaa, että lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman hyvin jokaisen lapsen arjessa.

Esimerkiksi Tampereen kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 10.8.2020: § 303 Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistuminen

Lainaus Tampereen perusteluista:

"Tavoitteena on, että lapsen oikeudet toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla, mikä tarkoittaa muun muassa lasten oikeuksien edistämistä kunnan hallinnossa, päätöksenteossa ja palveluissa sekä tiedon jakamista lapsen oikeuksista lapsille ja aikuisille. Lapset tulee nähdä tasa-arvoisina kunnan asukkaina, jotka ovat mukana kehittämässä, suunnittelemassa ja arvioimassa palveluja. Mallissa myös vahvistetaan lapsen oikeuksien sopimuksen ohjausvaikutusta kunnan lapsi- ja nuorisopolitiikkaan."

Ylöjärven vihreä valtuustoryhmä"

Päätös

Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KAUPHALL 14.09.2020 § 225

Kaupunginjohtaja ehdottaa:

Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen hallinto- ja talousosastolle ja lapsi- ja nuorisoneuvostolle lausuntoa varten.

Päätös

Hyväksyttiin sillä esittelijän tekemällä lisäyksellä, että aloite lähetetään lausunnonlehdelle myös sivistyslautakunnalle, perusturvalautakunnalle ja vapaa-

aikalautakunnalle.

nuorvalt 30.09.2020 § 63

Nuorisovaltuusto antaa lausunnon asiaan.

Päätös

Keskustelun jälkeen nuorisovaltuusto päätti kannattaa UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin hakemista.

lapsneuv 20.10.2020 § 32

Puheenjohtaja ehdottaa:

Lapsi- ja nuorisoneuvosto keskustelee "UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallista ja antaa asiasta lausunnon.

Päätös

Keskustelun jälkeen lapsi- ja nuorisoneuvosto lausuu, että se kannattaa UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin hakemista, mikäli sen koetaan edistävän lasten ja nuorten hyvinvointia sekä osallisuutta.

Merkittiin pöytäkirjaan, että jäsen Juha Kanto poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn jälkeen.

PERLTK 15.12.2020 § 113

Ehkäisevien ja korjaavien hyvinvointipalvelujen johtaja Paula Pasanen-Aro ja hyvinvointikoordinaattori Anna Koski

Ehkäisevien ja korjaavien hyvinvointipalvelujen johtaja Paula Pasanen-Aro

PirSote-hankkeen yhtenä osa-alueena on lapsiperheiden palveluiden kehittäminen ja myös Pirkanmaan tulevassa hyvinvointikertomuksessa lapsien osallisuus ja vaikuttaminen huomioidaan. Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallin tavoitteet ovat linjassa myös Ylöjärven strategian ja hyvinvointikertomuksen kehittämistavoitteiden kanssa. Pirkanmaan alueella on myös hyvät mahdollisuudet laajemminkin lähteä kehittämään lasten kuntalaisuutta ja osallisuutta Unicefin Lapsiystävällisen mallin mukaan. Mallin jalkauttamisen varmistamiseksi on tarpeen selvittää hankkeen koordinaation yhteyshenkilö ja koordinaatiosta vastaava ohjausryhmä. Ylöjärven kaupungissa toimivat poikkihallinnolliset LAPE- ja NOOTTI-ryhmät, joiden vastuualueille myös tämä toiminta on mahdollista sijoittaa.

Hyvinvointikoordinaattori Anna Koski

Ylöjärvi on suhteellisen lapsirikas kaupunki. Panostaminen lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointiin, osallisuuteen ja palveluihin on tärkeä investointi väestön tulevaisuutta ajatellen ja monista lähtökohdista katsoen perusteltua.

Ylöjärvellä lapsiystävällisyyttä edistetään kaupunkistrategiaa toteuttavan, lakisääteisen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2019-2022 mukaisesti. Kokonaisvaltainen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on huomioitu myös valtuustokaudelle 2021-2024 laaditussa laajassa hyvinvointikertomuksessa.

Ylöjärvi on näin ollen jo huomioinut toiminnassaan niitä näkökohtia, joita UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli pyrkii kunnissa kehittämään.

Päätöksessä UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin käyttöönotosta tulee huomioida sen toteuttamista edellyttävä poikkihallinnollisten rakenteiden ja prosessien organisointi sekä resursointi.

Lisätiedot

ehkäisevien ja korjaavien hyvinvointipalvelujen johtaja Paula Pasanen-Aro, p.050 28567 , hyvinvointikoordinaattori Anna Koski puh. 044 4811471
etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Terveys- ja sosiaalijohtaja ehdottaa:

Perusturvalautakunta antaa lausuntonaan kaupunginhallitukselle Vihreän valtuustoryhmän jättämään aloitteeseen ylläolevan Paula Pasanen-Aron ja Anna Kosken laatiman selosteen.

Päätös

Hyväksyttiin.

Valmistelija

Hyvinvointipäällikkö Suvi Saarinen

Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalue on tutustunut vihreiden valtuustoaloitteeseen 20.09.2020 Ylöjärven hakemiseksi mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Aloitteessa todetaan, että UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin avulla Ylöjärvi varmistaisi lapsenoikeuksien toteutumisen mahdollisimman hyvin jokaisen lapsen arjessa.

UNICEF:n Lapsiystävällinen kunta -malli auttaa kuntia tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja lasten arjen palveluissa ja kunnan hallinnossa. Malli on ennenkaikkea työväline, jonka avulla kunta kartoittaa ja tunnistaa lapsen oikeuksien toteutumisen nykytilaa sekä kehittämiskohteita, määrittelee toimenpiteet ja toteuttaa seurantaa. Tavoitteena on rakenteelliset, pitkäkestoiset muutokset kunnan toiminnassa. UNICEF tukee mukana olevia kuntia muun muassa kouluttamalla, vertaistuellalla, koordinaatiolla, työvälineinä ja yhteisellä digialustalla.

Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja UNICEFin kansainväliseen Child Friendly Cities -malliin. Suomessa Lapsiystävällinen kunta -mallissa on mukana 53 kuntaa (2023). Pirkanmaalla Lapsiystävällistä kunta- mallia toteuttavat Nokia, Lempäälä, Tampere, Vesilahti ja Kangasala. Kun Lapsiystävällinen kunta -työn aloituksesta on kulunut kaksi tai neljä vuotta, UNICEF voi myöntää kunnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, mikäli työ on edennyt mallin kriteerien mukaan; toimintasuunnitelman toteutuminen, lasten aito osallisuus kehittämistyössä ja kehittämistyön jatkuvuus. Edellä mainituista Pirkanmaan kunnista Nokia on saanut tunnustuksen, joka on voimassa kaksi vuotta.

UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin hakeminen tapahtuu vaiheittain UNICEFin ohjeistuksen ja työvaiheiden mukaisesti. Työvaiheet ovat:

1. Malliin hakeminen,
2. Lapsen oikeuksiin tutustuminen,
3. Nykytilan kartoitus
4. Tavoitteet ja toimintasuunnitelma

5. Seuranta, arviointi ja tunnustus

Uusina mallissa aloittavien kuntien kehittämistyö ennen tunnustuksen myöntämistä kestää hieman yli kaksi vuotta. Vuoden 2023 hakuprosessi on käynnistymässä ja lisätietoja on tulossa 20.3.2023.

Lapsiystävällinen kunta -mallin hakeminen itsessään on maksutonta. Kuluja malliin hakeutumisesta aiheutuu työntekijäresurssista sillä malliin hakeminen edellyttää, että kehittämistyö ulottuu laajasti kunnan eri toimialoille, työtä koordinoi riittävästi resursoitu Lapsiystävällinen kunta -koordinaattori ja -koordinaatioryhmä. Vastaavan kokoisissa kunnissa resurssina on yksi koordinaattori (x0-100% työajalla) ja monialainen kehittämistyöryhmä, joka useimmiten on kunnassa jo toimiva lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä.

Lasten ja nuorten hyvinvointityö Ylöjärvellä on moniulotteista.

Lasten ja nuoren osallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämisestä ohjaavat muun muassa kuntalaki, laki sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä sekä lastensuojelulaki, YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Lapsiystävällinen kunta -malli tukee lakisäätöistä työtä.

Ylöjärven kaupunki on laatinut lakisäätöisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (2019-2022), joka on hyväksytty valtuustossa 6.5.2019. Ylöjärven kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on vuonna 2023 tarkastuksen alla, sillä tarkastukset tulee tehdä vähintään kerran neljässä vuodessa. Tarkastuksen yhteydessä huomioidaan myös valmisteilla olevan alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteet. Suunnitelman keskiössä on näkemys niistä toimenpiteistä, joilla lasten ja nuorten hyvinvointia Ylöjärvellä edistetään. Suunnitelmatyö pohjautuu hyvinvointitietoon ja sitä kautta nykytilan kartoitus toteutuu osana suunnitelmatyötä. Lapsiystävällinen kunta -mallissa suunnitelmatyöhön saataisiin struktuuria ja yhtenäisyyttä eri kuntienkin välille.

Lasten ja nuorten kasvuoloja sekä hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan valtuustokausittain Laajassa hyvinvointikertomuksessa (myöhemmin LHVK) käytettävien kansallisten indikaattoreiden avulla sekä vuosittaisissa hyvinvointityön väliraporteissa. Kuten Anna Koski totesi perusturvalautakunnan käsittelyssä 15.12.2020, kokonaisvaltainen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on huomioitu myös valtuustokaudelle 2021-2024 laaditussa laajassa hyvinvointikertomuksessa. Ylöjärvi on näin ollen jo huomioinut toiminnassaan niitä näkökohtia, joita UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli pyrkii kunnissa kehittämään.

Poikkihallinnollista yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden asioissa toteutetaan osana Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyörakennetta. Lasten, nuorten ja perheiden yhteistyöryhmän tehtävänä on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointisuunnitelman laatiminen sekä toimenpiteiden käytäntöön saattaminen ja Nuorisolain (1285/2016) 9§ lakisäätöiset tehtävät. Lisäksi työryhmä edistää ja raportoi LHVK:n painopisteiden ja tavoitteiden toteutumista lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta. Työryhmässä on varhaiskasvatuksen, opetuspalvelujen iltapäivätoiminnan, nuorisotyön, hyvinvointityön edustajat sekä hyvinvointialueen edustus sosiaali- ja terveystalveluista. Työryhmärakenne on uudistettu vuoden 2023 alussa ja uusi työryhmä aloittaa toimintansa kevään aikana. Tästä syystä työryhmältä ei ole lausuntoa malliin hakeutumisesta.

Lasten ja nuorten osallisuutta on vahvistettu osallistamalla vuonna 2022 Nuorten akatemian osallisuuden kehittämisprosessiin. Prosessi keskittyi nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen kehittämiseen kaupungissa. Tavoitteena oli löytää uusia tapoja edistää nuorten osallistumista ja vaikuttamista Ylöjärvellä. Lisäksi osallisuuden näkökulmasta Ylöjärven kaupungilla toimivat Lapsi- ja nuorisoneuvosto sekä nuorisovaltuusto ovat osaltaan tukemassa lasten osallisuutta kunnallisessa päätöksenteossa. Molemmat tahot ovat lausuneet myönteisen kannanoton valtuustoaloitteeseen. Lapsiystävällinen kunta -mallissa lasten osallisuus on edellytys ja tuo kunnille lisää työvälineitä lasten osallisuuden mahdollistamiseksi, joka on yleisesti tunnustettu kuntien kehittämiskohteeksi. Sama havainto tehtiin osallisuuden kehittämisprosessissa Ylöjärven kaupungin lasten ja nuorten osallisuuden kohdalla.

Ylöjärvi on lapsirikas kaupunki ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäväalueen toimintasuunnitelmassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen on keskeinen painopiste. Tehtäväalueella on täysiaikainen Lasten ja nuorten liikuntakoordinaattori ja lisäksi käynnissä on kaksi hanketta, jotka molemmat tukevat lasten ja nuorten osallisuutta sekä hyvinvoinnin edistämistä. Maaliskuussa 2023 aloittaneen hyvinvointisuunnittelijan tehtävään kuuluu kaikenikäisten, erityisesti työikäisten ja ikääntyneiden, kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyö, joka sisältää muun muassa Sähköisen perhekeskuksen koordinoinnin ja hallinnan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteiden ja poikkihallinnollisen yhteistyön koordinointi kuuluu hyvinvointipäällikölle. Hyvinvointipäällikkö osallistuu myös maakunnalliseen perhekeskusverkostoon.

Toimenpiteet malliin hakeutumiseksi.

Malliin mukaan hakeutuminen edellyttää koko kaupungin yhteistä poikkihallinnollista tahtoa, valmiutta ja päätöstä sitoutua pitkäjänteiseen, eri tasojen, tahojen ja toimijoiden yhteiseen kehittämistyöhön. Yhteistyöhön ja mallin työvaiheisiin tulee sitoutua koordinaattoria ja koordinaatioryhmää laajemmin. Tästä syystä päätös poikkihallinnolliseen malliin hakeutumisesta tulisi tehdä kaupunginhallituksessa. Vuoden 2023 hakuprosessi on käynnistymässä ja lisätietoja on tulossa 20.3.2023.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyörakenteessa poikkihallinnollinen Lasten, nuorten ja perheiden (LaNu) yhteistyöryhmä edistää ja raportoi hyvinvointityön painopisteiden ja tavoitteiden toteutumista lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta ja voisi luontevasti toimia Lapsiystävällinen kunta -mallin koordinaatioryhmänä. Uusi LaNu -työryhmä aloittaa toimintansa maaliskuussa 2023 ja ryhmän kokoonpanoa sekä tehtäviä voidaan tarkastella uudelleen, mikäli malliin päätetään hakeutua.

Lapsiystävällinen kunta -malliin hakeutuminen edellyttää muutoksia hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalueen resurssoinnissa. Koordinaatiotehtävä vaatii työntekijäresurssia, joka on mallin alun työvaiheissa suurimmillaan. Koordinaatio voidaan toteuttaa hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalueella, mikäli lasten ja nuorten liikuntakoordinaattorin tehtävänkuvan tehdään muutoksia, siirtämällä työpanoksesta vähintään 60% Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioon ja laajentamalla näin toimenkuvaa kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen. Lasten ja nuorten liikunnallisuuden ja toimeliaisuuden edistämisen painatuksiin jäisi edelleen 40%, sillä muun muassa Move! -testitulostenkin mukaan lasten ja nuorten liikkumisen edistämiseen tulee jatkossakin kiinnittää huomiota. Koordinaattorin tukena toimii

hyvinvointipäällikkö ja -suunnittelija, huomioiden kuitenkin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalueen koskettavan kaikenikäisiä kuntalaisia.

Tiivistettynä ensimmäiset toimenpiteet, jos Ylöjärven kaupunki päättää lähteä mukaan Lapsiystävällinen kunta -malliin:

1. Hallitus-/valtuustotason päätös, jolla kaupungin kaikki osastot osaltaan sitoutetaan mallin toteuttamiseen.
2. Hankkeen hallinnollisesta sijainnista päättäminen. Ehdotus: hyvinvointilautakunta, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalue.
3. Koordinaatioryhmän nimeäminen. Tämä tehtävä voidaan antaa ns. LaNu-ryhmälle, joka toimii hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalueella.
4. Mallin rakentamiseen alkuvaiheessa (2-4 -vuotta) tarvittavan henkilötyövoiman osoittaminen. Esitys tähän on kolme työpäivää viikossa. Työpanos sijoitetaan hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalueelle.

Lisätiedot	Hyvinvointipäällikkö Suvi Saarinen
Esittelijä	Sivistysjohtaja
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää antaa vastauksensa valtuustoaloitteeseen edellä olevan selosteosan mukaisena.
Päätös	Keskustelun jälkeen hyväksyttiin. -----